

Katsaus

numero 1 1963

**Unto Luukko:
Reijo Wilenius:
Hilja Muinonen:**

André Lemaire:

Silmäyksiä:

Kirjallisuuskatsaus:

**Kirjeitä
Arvo Salolle
ja Arvo Salolta:**

**Euroopan yhteismarkkinat
Suunnitelma Brest—Vladivostok
Television varjo lasten
maailmassa**

**Tuomas Akvinolaisen maailman-
katsomus**

**Seppo Jokipii: 30-luvun Jere-
miaan virret / Kari Rydman:
Kysymyksiä**

**Miller / Shirer / Kinnunen /
Isotalo / Turtiainen**

**»Nouskaamme itse ensin barri-
kadeille!»**

**»Kerettiläisyys on tämän maail-
manajan hyve.»**

KULTTUURI – POLITIIKKA – TALOUS

KATSAUS

Toimittajat: Reijo Wilenius (päätoimittaja), Raimo Antikainen

Toimitus ja tilaukset: Helsinki, Fredrikinkatu 36 B 36, puhelin 62 49 78

Vuositilaus 6 mk. Irtonumero 1,20 mk.

Katsaus voidaan tilata käyttämällä Kustannusoy Tähystäjän postisiirtotiliä 94711 tai postista, kirjakaupoista ja asiamiehiltä.

Ilmestyy kuudesti vuodessa.

Seitsemäs vuosikerta.

Jokainen kirjoittaja vastaa itse kirjoituksensa sisällöstä.

EUROOPAN YHTEISMARKKINAT

Unto Luukko

Vielä kuluvan vuoden alussa oli Euroopan Talousyhteisö eli EEC (omituista kyllä, meillä käytetään englanninkielistä lyhennystä), hyvin ajankohtainen pulma omalle maallemme. Englannin neuvottelut EEC:n jäseneksi pääsystä olivat hyvässä vauhdissa ja myönteistä ratkaisua pidettiin yleisesti varsin todennäköisenä. Ranskan yllättävä veto katkaisi kuitenkin neuvottelut todennäköisesti hyvin pitkäksi aikaa eteenpäin. Jos Englannin jäsenyyshanomus olisi hyväksytty, olisi siitä ollut seurauksena toisen länsieurooppalaisen kauppablokin nimittäin EFTA:n hajoaminen. Useimmat EFTA:n jäsenistä olisivat ilmeisesti siirtyneet Englannin mukana Talousyhteisön piiriin ja Suomi olisi joutunut vaikeaan tilanteeseen. Sen olisi ollut joko jätävä kokonaan länsieurooppalaisten kaupparyhmittymien ulkopuolelle tai löydettävä sellainen yhteistyömuoto EEC:n kanssa, joka ei olisi ollut ristiriidassa puolueettomuutemme ja idänkauppamme etujen kanssa. Ne vaikeudet, mitä meillä oli assosioituessamme EFTA:an, olisivat toistuneet moninkertaisina yritettäessä järjestää suhteita EEC:hen. Kun näyttää siltä, että ne lisäedut, mitä EEC:hen kuuluminen olisi antanut maallemme nykyiseen tilanteeseen verrattuna, ovat varsin pienet, on EFTA:n koossa pysymistä pidettävä ilmeisesti maamme kannalta onnekkana ratkaisuna.

EEC ei ole silti menettänyt merkitystään meidänkään maamme kannalta. Siitä on muodostumassa voimakas kaupallinen ja myös poliittinen tekijä, jonka tekemiset ja tekemättä jättämiset saattavat hyvinkin ratkaisevasti vaikuttaa maailman kohtaloihin lähimpien vuosien ja vuosikymmenien aikana. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on kuvata lähinnä EEC:n luonnetta puuttumatta sanottavasti sen toiminnan yksityiskohtiin. Käsittääkseni meillä Suomessa on varsin voimakkaasti liioiteltu kuva EEC:n niinkuin muidenkin talousryhmittymien taloudellisesta merkityksestä ja toisaalta taas täysin puutteellinen kuva niiden poliittisesta luonteesta.

Perustamisvaiheet

Tullien ja muiden kansainvälisen kaupan esteiden haitallinen vaikutus on aina ollut tunnettu ja näiden esteiden raivaamista on pidetty hyödyllisenä ja arvokkaana työnä. Vaikeutena on kuitenkin se, että yksipuoliset tullinalennukset usein asettavat osan oman maan tuotannosta alttiiksi ylivoimaiselle ulkomaiselle kilpailulle ilman, että samanaikaisesti saavutettaisiin välittömiä etuja muilla aloilla. Tämänvuoksi tullinalennusten ja muun kansainvälisen taloudellisen yhteistyön on yleensä tapahduttava vastavuoroisuuden periaatetta noudattaen.

Euroopassa sai kansainvälisen kaupan esteitä poistava yhteistoiminta alkunsa pian sodan jälkeen, jolloin Yhdysvaltain aloitteesta v. 1948 perustettiin Euroopan taloudellisen yhteistoiminnan järjestö OEEC. Tähän järjestöön kuuluivat Yhdysvalloista Marshall-apua saaneet maat eli kaikki itäryhmittymään kuulumattomat Euroopan valtiot paitsi Suomi ja Jugoslavia. Tämän järjestön piirissä ja sen ulkopuolellakin ryhdyttiin kaavailemaan varsin pitkälle meneviä suunnitelmia Euroopan taloudellisen ja poliittisen yhtenäisyyden luomisesta. Ensimmäisenä tuloksena tästä toiminnasta oli Euroopan hiili- ja teräsyhteisö (ECSC), joka alkoi toimintansa v. 1953. Hiili ja teräsyhteisön tarkoituksena oli jäsenvaltioiden yhteisten hiili- ja teräsmarkkinoiden luominen, yhteistoiminta tuotannon rationalisoimisen ja työolosuhteiden järjestämisen alalla sekä tullien poistaminen näiltä tuotteilta jäsenmaitten välisessä kaupassa. Tässä vaiheessa tapahtui oireellinen repeämä OEEC:n jäsenmaiden joukossa, sillä Englanti katsoi sopimuksen merkitsevän niin pitkälle menevää kansallisen määräysvallan siirtämistä yhteisön hallintoelimille, ettei se voinut mennä yhteisöön mukaan. Hiili- ja teräsyhteisön muodostajiksi jäivät tällöin Ranska, Länsi-Saksa, Italia, Belgia, Hollanti ja Luxemburg.

OEEC:n piirissä suoritettiin vuodesta 1956 alkaen neuvotteluja kaikki jäsenmaat käsittävän vapaakauppa-alueen toteuttamisesta, mutta nämä suunnitelmat eivät toteutuneet. Kompastuskivenä oli jälleen se, että Englanti yhdessä puolueettomien maiden kanssa ei ollut halukas niin pitkälle menevään yhteistyöhön kuin hiili- ja teräsyhteisöön kuuluvat kuusi maata. Nämä »kuutoset» tekivätkin sitten maaliskuussa 1957 keskenään ns. Rooman sopimuksen, jolla ne perustivat Euroopan talousyhteisön jättäen muut OEEC:n maat ulkopuolelle. Nämä maat puolestaan muodostivat oman liittonsa EFTA:n eli Euroopan vapaa-kauppaliiton eli »ulkoseitsikon».

Voitaneen sanoa, että syyt EFTA:an liittyneiden maiden jäämiseen Talousyhteisön ulkopuolelle olivat lähinnä poliittisia. Vaikka paljon puhutaankin siitä, että EEC olisi puhtaasti taloudellinen yhteenliittymä, on tuskin syytä uskoa tällaiseen käsitykseen. Vaikka EFTA:n maat myös taloudellisessa suhteessa tyytyivät vähäisempään yhteistoimintaan kuin Talousyhteisön maat, olivat syyt niiden jättäytymiseen Talousyhteisön ulkopuolelle vasta toissijaisesti taloudellisia. EFTA-maiden

joukossa on Englannin lisäksi sellaisetkin vahvat talousmaat kuin Sveitsi ja Ruotsi, joiden ei olisi tarvinnut pelätä joutuvansa kilpailussa häviölle pitkällekin menevän taloudellisen integraation puitteissa. Syynä poisjäämiseen on ilmeisesti pidettävä niitä ylikansallisia valtuuksia, joita talousyhteisön elimille haluttiin antaa, ja sitä poliittista luonnetta, jonka yhteisö sai ja joka ei sopinut näiden maiden vaalimaan puolueettomuusasetteeseen.

EEC ja EFTA

EEC:n luonne tulee ehkä parhaiten esille vertaamalla sitä EFTA:an. Tämä vertailu osoittaa samalla ainakin osan niistä seikoista, joiden vuoksi Englanti ja puolueettomat maat eivät katsoneet voivansa liittyä EEC:hen sen perustamisvaiheessa.

EFTA:a voidaan pitää puhtaasti kaupallisena yhteenliittymänä, joka omassa piirissään pyrkii vähitellen poistamaan tavaravaihdon tiellä olevat tullit ja muut esteet, mutta jättää jokaisen maan itsensä harkittavaksi, millaisia tulleva ja millaista kauppapolitiikkaa se soveltaa liittoon kuulumattomien maiden suhteen. Sitävastoin EEC haluaa muodostaa yhtenäisen tullimuurin ulkopuolisia maita vastaan samalla kun keskinäisessä kaupassa tullit poistetaan. Talousyhteisön yhteinen tulli tulee siirtymäkauden jälkeen olemaan alkutilanteessa vallinneiden eri maiden tullien keskiarvo. Tämän sopimuksen puitteissa Ranska ja Italia joutuvat siirtymäkauden loppuun mennessä (v. 1970) alentamaan ulkopuolisiin maihin nähden soveltamiaan tulleva kun taas Länsi-Saksa ja Benelux-maat joutuvat tullevaan korottamaan. Lisäksi EEC:n perustamis-sopimukseen sisältyy kohtia, joissa puhutaan sosiaali-, raha-, kauppa- ja talouspolitiikan yhtenäistämisestä, lakien samanlaistamisesta ja työvoiman sekä pääoman vapaasta liikkumisoikeudesta yhteisön alueella.

EFTA:an ei sisälly mitään ylikansallisia elimiä. Sillä on sihteeristö Genevessä juoksevien asioiden hoitoa varten ja tarpeen vaatiessa kokoontuu erityinen ministerineuvosto käsittelemään periaatteellista laatua olevia kysymyksiä. Se voi tehdä jäseniään sitovia päätöksiä vain jos se on yksimielinen. Sitävastoin EEC:n hallintoelimet voivat nykyisin tehdä jäsenmaita sitovia päätöksiä myös enemmistöllä. Tämä oikeus on luonnollisesti rajoitettu sopimuksessa määrättyihin asioihin. EEC:n hallintoon kuuluu myös edustajakokous, joka edustaa jäsenmaiden parlamentteja. Yhteisöllä on myös tuomioistuin, joka ratkaisee Rooman sopimuksen tulkinnassa syntyvät juridiset erimielisyydet.

Edellä lueteltuja seikkoja voidaan pitää oleellisimpina eroina EEC:n ja EFTA:n välillä. Siirtymäkauden aikataulun suhteen ne ovat suunnilleen yhtä tiukkoja ja muissa suhteissa niiden välillä on aste-eroja siten, että EFTA:n määräykset ovat lievemmat kuin EEC:n. Tällaisia kohtia ovat esim. maataloustuotteiden ja finanssitullien jättäminen EFTA-sopimuksen ulkopuolelle, kun ne taas EEC:ssä ovat mukana.

EEC:n poliittisuus ja poliittinen luonne

Käsiteltäessä EEC:n poliittisuutta liikutaan epävarmalla maaperällä niinkuin aina poliittisissa kysymyksissä. Mielestäni EEC on poliittinen yhteisö, mutta niinkuin aikaisemmin olen todennut, varsin paljon korostetaan sen puhtaasti taloudellista luonnetta. Esim. Ruotsin teollisuusliiton toimitusjohtaja Axel Iveroth vähättelee puheita EEC:n poliittisuudesta suunnilleen samalla tavalla kuin tämän kirjoittaja puheita sen epäpoliittisuudesta. Hänen mielestään ei Rooman sopimukseen sisälly poliittisia määräyksiä. Hän kyllä huomauttaa, että Rooman sopimus

merkitsee tiettyjä maan itsenäisyyden rajoituksia, mutta että nämä on sopimuksessa tarkoin määritelty ja niitä sovelletaan 'alakannttiin'. Jos jokin maa joutuu vasten tahtoaan alistumaan ministerineuvoston päätökseen, tällainen voi tulla kysymykseen vain sellaisissa tapauksissa, jotka on Rooman sopimuksessa määrätty, ja kysymys on siten pelkästä soveltamisesta. Jos kyseinen maa katsoo sovellutuksen olevan väärän, se voi vedota siitä yhteisön tuomioistuimeen.

Johtaja Erik Braunerhielm Ruotsin teollisuusliitosta taas on sitä mieltä, että Rooman sopimuksen poliittiset piirteet ovat täysin selvät. Hän näkee poliittisuuden jo siinä, että EEC:n jäsenyys on avoin käytännöllisesti katsoen vain länsi-eurooppalaisille valtioille. Kysymyksessä ei ole pyrkimys maailmankaupan vapauttamiseen vaan yhteistointa samoin ajattelevien kansojen kesken taloudellisesti ja poliittisesti rajoitetulla alueella. Sitäpaitsi sopimus on niin laadittu, että sitä voidaan laajentaa muillekin alueille kuin taloudelliselle, minkä lisäksi se antaa jäsenmaille mahdollisuuden erityisesti kauppapolitiikassa esiintyvä yhtenäisesti muita valtioita kohtaan. Rooman sopimusten sanamuotoja leimaa kuitenkin hänen mielestään suuri varovaisuus ja se pysyttelee tiukasti taloudellisissa kysymyksissä.

Sitävastoin ruotsalaiset sosiaalidemokraatit Tord Ekström, Gunnar Myrdal ja Roland Pålsson pitävät kirjassaan »Vi och Västeuropa» EEC:n poliittisuutta itsestään selvänä asiana ja korostavat hyvin voimakkaasti niitä arveluttavia piirteitä, mitä he näkevät tässä yhteisössä lähinnä Ruotsin liittymistä ajatellen. He korostavat erityisesti talouspoliittisen toimintavapauden supistumista, EEC:n epädemokraattista luonnetta, sen läheistä yhteyttä NATO:on ja pelkoa siitä, että ulkomainen pääoma pääsisi EEC:n puitteissa valtaamaan Ruotsin teollisuuden. Kaikki sellainen talouspolitiikka, jonka tarkoituksena on tukea tai tasoittaa talouselämän eri aloja valtiiovallan avulla, tulisi olemaan kiellettyä, ja tämän kaltaisesta politiikasta olisi luovuttava siitä huolimatta, että se näyttäisi maan kannalta edulliselta. Samoin olisi lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on turvata talouselämä liialta ulkomaisen pääoman vaikutusvallalta, kummottava ja sallittava ulkomaisen pääoman vallata maan talouselämää, mikäli se katsoisi sen edulliseksi. Myrdal ja kumppanit suhtautuvat erittäin suurella epäluulolla Talousyhteisöön myös sen vuoksi, että he pitävät sen perussääntöä erittäin epädemokraattisena. He huomauttavat, että Talousyhteisön elimet eivät ole minkäänlaisen parlamentaarisen kontrollin ja vastuun alaisia. Jos jonkin maan ministerineuvostoon kuuluva edustaja on oman maansa parlamentin mielestä menetellyt väärin, hänet voidaan kyllä erottaa, mutta vahinko on jo silloin tapahtunut ja maa joutuu noudattamaan sille epämiellyttäviä säännöksiä. Lisäksi asioiden käsittely ministerineuvostossa on salaista, samoin päätösten teko. Heidän käsityksensä mukaan Talousyhteisön parlamentilla on hyvin vähäinen merkitys. He pitävät epäilyttävänä myös Talousyhteisön tuomioistuinta, koska se heidän käsityksensä mukaan on miehitetty konservatiivisen talouspolitiikan uskollisilla kannattajilla. Yleensäkin Myrdal ja kumppanit katsovat EEC:n olevan kartellien ja suurkapitalistien hallinnassa.

EEC ei ole virallisesti missään tekemisissä puolustuskysymysten ja ulkopoliittisten kysymysten kanssa, mutta on luonnollista, että se tietyllä tavalla kietoutuu myös yleisiin puolustuksellisiin ja ulkopoliittisiin kysymyksiin, koska sen kaikki jäsenet kuuluvat NATO:on ja se avoimesti pyrkii yhtenäiseen ulkopoliittikkaan. Myrdalin ja kumppanien mielestä amerikkalaiset ja länsieurooppalaiset valtiomiehet eivät vähimmässäkään määrässä pyri salaamaan sitä, että EEC:n tarkoituksena on toimia itäblokin vastapainona ja NATO:n taloudellisenä perustana. Kun Bonnissa pidettiin Talousyhteisöön kuuluvien maiden keskinen kokous hei-

näkuussa 1961, annettiin julkilausuma laajennetusta poliittisesta yhteistoiminnasta. Siinä sanottiin mm., että maat sitoutuivat pitämään säännöllisiä kokouksia tarkoituksella vaihtaa mielipiteitä ja pyrkiä poliittiseen yksimielisyyteen Euroopan poliittisen yhdistämisen edistämiseksi ja Atlantin liiton vahvistamiseksi. Saksalainen professori Hallstein, joka on Brysselissä sijaitsevan EEC:n sihteeristön päämies, on puolestaan eräässä amerikkalaiselle kuulijakunnalle esittämässään lausunnossa erittäin selväsanaisesti korostanut poliittisten tavoitteiden ensisijaisuutta EEC:ssä: »Me emme ole liikkeellä liikeasioissa vaan tekemässä politiikkaa», hän sanoi muun muassa. Tämänkaltaisia lausuntoja voitaisiin ilmeisesti esittää lukuisasti ja voidaankin todeta, että EEC:n piirissä on erittäin vaikutusvaltaisia voimia, jotka EEC:n avulla ja sen puitteissa pyrkivät muodostamaan suuren länsieurooppalaisen valtioliiton.

Taloudellinen merkitys

Taloudellisen integraation taloudellinen merkitys on mitattavissa sillä, miten paljon se vaikuttaa kansantulon kasvuun. Tässä olemme sen vuoksi hieman paremmalla pohjalla kuin arvioitaessa EEC:n poliittista luonnetta ja merkitystä. On tosin myönnettävä, että taloudellisen merkityksen arvioiminen on vaikeata ja epävarmaa. Melko todistusvoimaisilta silti tuntuvat ne selvitykset, joita Myrdalin ja kumppanien kirjassa esitetään EEC:n tähänastisista vaikutuksista ja siitä, mitä Ruotsi menettäisi, jos se jäisi EFTA:n hajottua EEC:n ulkopuolelle.

Tilastollisesti voidaan todeta, että Talousyhteisön maiden tuonti toisiltaan on kasvanut huomattavasti enemmän kuin tuonti ulkopuolisista maista. Vuosittainen kasvu vv. 1957—1961 keskinäisessä tuonnissa oli peräti 21,7 %, mutta ulkopuolisista maista vain 5,3 %. Yllättävää on kuitenkin havaita, että teollisuustuotteiden kaupassa muutokset ovat tapahtuneet paljon tasaisemmin. Keskinäisen teollisuustuotteiden tuonnin arvo kasvoi 1957—1961 16,4 % vuodessa, kun taas muista maista tuonnin kasvu oli 12,7 %. Tämä osoittaa, että Talousyhteisön maiden kaupan kasvu on tapahtunut etupäässä elintarvikkeiden ja raaka-aineiden alalla eikä teollisuustuotteissa, joita tähän asti tapahtunut tullidiskriminointi on koskenut. Myrdalin ja kumppanien mielestä kauppapoliittisella diskriminoinnilla on ollut hyvin vähän puhtaasti taloudellista merkitystä. Huomauttaa voidaan myös siitä, että Talousyhteisön maiden kansantuotteen reaalin kasvu oli vv. 1957—1961 hieman hitaampaa kuin neljänä edellisenä vuonna. Tämä ei tietenkään merkitse sitä, että Talousyhteisöön kuulumisen olisi hidastanut kasvua, mutta se osoittaa kuitenkin, että yhteisön toiminta ei ole ollut riittävä pitämään kansantalouden kasvuvauhtia entisellä tasollaan.

Tutkittaessa sitä, miten Ruotsin talouteen vaikuttaisi jääminen EEC:n ulkopuolelle siinä tapauksessa, että Englanti, Norja ja Tanska liittyisivät EEC:hen, voidaan todeta tämä vaikutus suhteellisen vähäiseksi. Bengt Reuterskiöldin laskelmien perusteella merkitsisi liittyminen Talousyhteisöön noin 4 %:n suuruista kertakaikkista voittoa kansantulossa sen jälkeen, kun sopeutumisvaihe olisi ohi. Verrattuna siihen, että kansantuotteen vuosittainen kasvu on samaa suuruusluokkaa, ei tämän voiton vaikutus tulisi olemaan kovinkaan tuntuva. Myös Norjassa ja Ruotsissa on suoritettu vastaavanlaisia laskelmia ja todettu Talousyhteisöön liittymisellä saavutettavat taloudelliset edut suhteellisen vähäisiksi.

Se mitä edellä on esitetty EEC:n taloudellisista vaikutuksista ei ole silti tarkoitettu vähättelemään niitä. Saavutetut voitot ovat sinänsä arvokkaat. Ne eivät kuitenkaan ole niin suuria, kuin yleisesti uskotaan. Tämä on varsin lohdullista niille, jotka ovat jääneet ulkopuolelle; myös meille suomalaisille.

Reijo Wilenius

SUUNNITELMA

BREST-VLADIVOSTOK

Viime viikkoina on maailman poliittinen asetelma joutunut kummalliseen käymistilaan. Tuntuu siltä kuin syvältä nousisi voimia, jotka järkevät vakiintunutta itä-länsi-vastakohtaa ja paljon puhuttua lännen yhtenäisyyttä. Ratkaisevan sysäyksen tapahtumien kululle on antanut Ranskan presidentti. *Jean-Jacques Servan-Schreiber*, ranskalainen poliittinen tarkkailija ja ajattelija, on esittänyt erittäin mielenkiintoisen tulkinnan presidentti de Gaullen ulkopoliittiselle toiminnalle. Jos tulkinta pitää paikkansa, on kysymyksessä asia, joka koskee erittäin likeltä myös suomalaisia. Servan-Schreiberin pääartikkeli julkaistiin *L'Express*-aikakauslehdessä 17. 1. 1963.

Toisen maailmansodan jälkeen läntinen kapitalistinen maailma on kokenut monenlaisia muutoksia, mutta eräs tosiasia on pysynyt samana: se on seisonut melko yhtenäisenä, taloudellisin ja sotilaallisin sitein, kommunistista maailmaa vastassa. Tähän perustosaan kajoaa de Gaullen suunnitelma.

Tämä suunnitelma on periaatteessa varsin yksinkertainen. Se tähtää sellaisen manner-Euroopan luomiseen, joka on taloudellisesti ja sotilaallisesti riippumaton anglosaksisesta maailmasta. Se perustuu kahden kieltävään vastaukseen: Englannin sulkemiseen kuutosten Talousyhteisön ulkopuolelle ja kieltäytymiseen jäsenyydestä sotilaallisesti Atlantin liittoon.

de Gaulle on esittänyt perusteina Englannin sulkemiseen kuutosten Euroopan ulkopuolelle:

(1) Taloudelliselta rakenteeltaan Englanti poikkeaa huomattavasti Talousyhteisön maista. Sen talouselämä on olennaisesti kaupallista: se tuo muusta maailmasta maataloustuotteita ja raaka-aineita, ja vie muuhun maailmaan tehtäitensä valmiita tuotteita. Englanti on kauppavalta. Kuutoset voivat kokonaisuutena ottaen tulla omillaan toimeen, ei Englanti. (Tässä on tietenkin karkeita yleistyksiä.)

(2) Sotilaallisesti on Englanti erityisin siten Yhdysvaltain yhteydessä. Bahama-saarten sopimus vain vahvisti näitä siteitä. Englantia ei enää voida kuvitella Yhdysvalloista riippumattomaksi sotilasmahdiksi, mutta manner-Eurooppa voidaan.

Näille kahdelle perusteelle de Gaulle rakentaa suunnitelmansa ja politiikkansa, jota voitaisiin nimittää myös 'eurooppalaiseksi patriotismiksi'.

Mutta tarkkaan ottaen näillä kummallakin perusteella näyttää olevan eräs heikkous: se mikä pitää paikkansa Englannista, pitää paikkansa myös Länsi-Saksasta.

Vielä tiukemmin kuin Englanti näyttää Länsi-Saksa olevan riippuvainen Yhdysvaltain ydinasesuojasta. Tämä on tullut esille erityisesti Berliinin kriisissä.

de Gaullen mukaan Euroopan puolustus ei saa olla riippuvainen Amerikasta; siksi ei Englanti saa tulla mukaan Eurooppaan, ei ainakaan täysin oikeuksin. Mutta siinä tapauksessa ei Eurooppaan kuulu

liioin Länsi-Saksa. On kuitenkin yksi mahdollisuus. Tämä mahdollisuus on, suomalaisin termein, siinä, että koko manner-Eurooppa omaksuu Paasikiven linjan. Onko tämä vakava mahdollisuus?

Jos halutaan itsenäistää Eurooppa Amerikan suojeluksesta, on päästävä sovintoon Neuvostoliiton kanssa. de Gaulle on kerran puhunut manner-Euroopasta, joka ulottuu Atlantilta Uraliin. Jos länsi-Eurooppa kykenee rakentamaan luottamukselliset suhteet Neuvostoliittoon, ja tällä pohjalla ratkaisemaan Saksan kysymyksen, silloin tämä Eurooppa ei enää tarvitse Yhdysvaltain suojelusta.

de Gaullen suunnitelmalla, mikäli se on sisäisesti johdonmukainen, on siis tavattomat poliittiset seuraamukset.

Taloudellisessa katsannossa suunnitelma päättyy samaan lopputulokseen kuin sotilaallisessa. Varakansleri Erhard, Saksan jälleenrakennuksen keulakuva ja Adenauerin seuraaja-ehdokas, lausui tämän vuoden tammikuussa: »Eurooppa ei lopu kuutosten rajoihin». Tämän lausuman takana on tietoisuus, että kuutosten tynkä-Euroopalla on samat vajavaisuudet kuin mitkä de Gaulle on osoittanut olevan Englannilla. Vain Ranska voisi, jos se luopuisi kaikesta taloudellisesta ekspansioista (mikä olisi mieletöntä, mutta mahdollista) tulla suurin piirtein omillaan toimeen. Mutta Saksa, ja varsinkin Länsi-Saksa, on taloudelliselta rakenteeltaan toinen Englanti, ei toinen Ranska. On kuitenkin mahdollisuus, joka lankeaa yksiin edellä mainitun sotilaallis-poliittisen mahdollisuuden kanssa. Tämä mahdollisuus on länsi-Euroopan ja COMECON-maiden taloudellinen yhteistyö.

Toisin sanoen: länsi-Eurooppa löytää idästä sen mitä se ehkä kadottaisi lännestä, raaka-aineita ja markkinoita.

Hitler ei ollut tavallisessa merkityksessä mielipuoli eikä liioin tri Schacht, sillä he ymmärsivät tämän mahdollisuuden. Saksan Johtajan päätös vuonna 1941 (tai 1940) hyökätä mieluummin itään kuin tehdä maihinnousu Englantiin oli taloudellisesti perusteltu. Uusi Eurooppa tarvitsi taloudelleen välttämättä itäisiä alueita. Elleivät japanilaiset (vastoin Hitlerin neuvoa) olisi iskeneet yhteen amerikkalaisten kanssa Tyynellä merellä, olisi Hitlerin suunnitelma voinut jopa toteutua. Teollistunut valkoinen maailma olisi jakautunut kahteen osaan: Amerikkaan ja Eurooppaan (mutta tämä Uusi Eurooppa olisi ollut, kuten suunnitelmaan myös kuului, SS-varuskuntien hallitsema). Japanilaisten hyökkäys ehkä viime kädessä toi amerikkalaiset keski-Eurooppaan.

Se mitä Hitler yritti toteuttaa bismarckilaiseen tapaan raudalla ja verellä, on ehkä saavutettavissa rauhanomaisin neuvotteluin, joissa löydetään yhteiset edut. Jos länsi-Euroopan ja COMECONin maat ryhtyvät vakavasti keskustelemaan kaikinpuolisen yhteistyön eduista, voidaan hyvin ajatella riippumattoman manner-Euroopan vähittäinen syntyminen Atlantilta Uraliin (tai Brestistä Vladivostokiin). On totta, että neuvottelujen tiellä ovat syvälle juurtuneet ennakkoluulot, pelot ja epäilyt. Kenties kehitys Kiinassa, jota Neuvostoliitto ei pysty enää valvomaan, haihduttaa sen ennakkoluuloja länsi-Euroopan suhteen. Mutta länsi-Euroopan asenteet?

Servan-Schreiber esittää lopuksi huomautuksia de Gaullen poliittisesta *menetelmästä*. Algerian yhteydessä ilmeni, että hänen menetelmänsä on paljastaa suunnitelmansa vain vähin erin, verhota strategiansa epämääräisiin ja harhaanjohtaviin lausuntoihin. On mahdollista, että de Gaulle on johtanut myös Servan-Schreiberin harhaan. Mutta siitä riippumatta, ovatko nämä de Gaullen todellisia ajatuksia vai ei, on tämä suunnitelma Brest—Vladivostok sellaisenaan erittäin mielenkiintoinen. Näen sen (tällä hetkellä) ainoana pitkän tähtäimen ohjelmaksi, joka rauhanomaisesti voisi johtaa maanosamme jännitystilasta ja kahtiajakautumisen laukeamiseen.

hilja muinonen TELEVISION VARJO LASTEN MAAILMASSA

Luin äskettäin sveitsiläisen julkaisun, joka seitsemän eri alan asiantuntijan silmin selvittelee kysymystä lapset ja televisio.¹⁾ Senjälkeen on minua jatkuvasti askarruttanut kysymys, kuinka moni vanhemmista on tietoinen niistä ikävistä vaikutuksista, joita tällä laitteella, kodin keskipisteellä ja monasti perhekalleudella, on lapsiin. On varmasti aiheellista käsitellä asiaa tältäkin puolelta.

Pelkkänä sivuilmiona — aloittaakseni aivan teknillisistä näkökohdista — syntyy jokaisessa vastaanottimessa ääniaaltoja, jotka ovat juuri kuulorajan yläpuolella. Vain pienet lapset ja eräät eläimet kuten esim. kissat, joiden kuuloaisti on herkkä, joutuvat siitä kärsimään. Ja tuntematonta toistaiseksi on, mikä vaikutus niillä kuulumattomuudesta huolimatta voi olla. Vastikään on päivälehdissä voitu lukea uutinen otsakkeella »Äänetön ääni kirurgian avuksi», joka kertoo, että niiden käyttömahdollisuuksia ei ole vielä läheskään saatu selville: on kuitenkin todettu, että niitä voidaan mainiosti käyttää keskushermoston suurten hermosolujen ja aivojen osien tuhoamiseen, ilman että verisuonet ja ympäröivät kudokset vahingoittuvat.

Kuvan syntymekanismi perustuu jatkuvaan värinään kuvaruudussa, jota silmä verkkokalvon reaktiohitauden vuoksi ei pysty havaitsemaan. Kuitenkin hapen puute, joka huoneessa helposti syntyy varsinkin jos siinä tupakoidaan, edistää haitallisen värinän esiintuloa. Olisi siis syytä kodeissa, missä asunto-olosuhteet ovat ahtaat tai koko korttelin tenavat läsnä, huomioida tuuletuksen tarpeellisuus ohjelman aikana. Kuvaruudusta lähtevä röntgensäteily on mielestäni myös ikävä seikka kaiken sen säteilyn lisäksi, jota emme voi välttää.

Televisio ei suoranaisesti aiheuta silmäsairauksia, mutta sen katseleminen on kuitenkin silmälle rasitus. Silmä joutuu koko ajan tarkkaamaan samalla etäisyydellä olevaa verrattain pientä näkökentän osaa, jolloin määrätty silmälihaksen joutuvat jatkuvasti samaan toimintaan ja väsyvät. Tämä voidaan kokea erilaisina tuntemuksina silmissä, jopa päänsärkynä. Pienetkin korjaamattomat heitto- tai muut viat silmissä pahentavat luonnollisesti asiaa.

Edellämainitut seikat ovat kuitenkin vähäisiä verrattuna siihen, mitä television ääressä todella tapahtuu. Televisio tarjoaa lapselle todellisuuteen verrattuna köyhän, värittömän tasokuvan, joka muodostuu valopisteistä, eikä tarkkaa näköhavaintoa näinollen pääse syntymään. Näkeminen saa pintapuolisen luonteen, koska katseen tarkka fiksointi ei ole mahdollista. Näin katselee väijyvä, varuillaan oleva

¹⁾ Psychologische Praxis, Heft 53. Kirjoittajat ovat: Dr phil. Alfred Maier, prof. dr. med. Friedrich Rintelen, dr. phil. Karl Heymann, Juliane Metzgen, prof. dr. Andreas Flitner, prof. dr. med. Adolf Friedemann.

eläin, fiksoimista ei tapahdu, katsominen on periferistä havaitsemista, liikkeiden huomioimista. Näköaisti, ihmisen arvokkaimpia aisteja, animalisoituu.

Lapsi joutuu television uhriksi myös sikäli, että sen katsomiseen uhrattu aika on vähennettävä leikki-, ulkoilu- tai mikä pahinta nukkuma-ajasta. Tiedämme, kuinka tärkeä leikki, ulkoilu ja uni ovat lapsen kehityksen jokaisessa vaiheessa. Omien virikkeiden toteuttaminen, omintakeiset havainnot ja leikit toisten lasten kanssa kehittävät lasta ja näin hänelle keräytyy kokemusta ja tietoa omien voimien mukaan. Sen sijaan televisio syöttää lapselle köyhää kuvamateriaalia optisen suggestion avulla, kamerankuljettajan intressien mukaan, kuvakulmien ja etäisyyksien muuttuessa yli luonnollisten havaintomahdollisuuksien, kuvamateriaalia, joka pyörii sulamattomana hänen päässään ja kuluttaa voimat. Aikuinen pystyy eläytymään, kokemuksensa perusteella luomaan mielikuvia tapahtumista, joita kuvaruudussa näkee. Lapsi taas vain näkee. Esim. esitettäessä vaikka sepän pajassa tapahtuvaa raudan taontaa ei lapsi saa mitään käsitystä, että rauta on tulinen ja punahehkuva ja että siitä säteilee kuumuutta yli koko työpajan. Asioita ja tilanteita, joita lapsi normaalisti ihmettelisi kotvan aikaa, sitten siirtyisi lähemmäksi ja alkaisi muodostaa omaa kuvaa kyselemällä, ehkäpä polttamalla sormensa, rientää nopeasti hänen ohitseensa ja jää painamaan häntä kuin tekemättömät työt. Lapsi on jo nähnyt kaiken, mielikuvitus ei ole päässyt kehittymään, mitään ei enää synny sisältä käsin. Televisiosta lapsi oppii valmiita reaktiotapoja ja omakohtainen suhtautuminen asioihin, ympäristöön ja ihmisiin kehittyy heikommin, syntyy refleksejä eikä harkintakykyyn perustuvia toimintoja. Näin voi televisio tuhota lapsessa ihmisen alkua.

Passiivisuutta, ärtyneisyyttä ja sopeutumattomuutta ilmenee lapsissa, jotka saavat liikaa katsella televisiota. Ja mikä on liikaa? Sen parhaiten voinevat lukea omat vanhemmat lastensa reaktiosta. Asiaa on tutkittu ja tultu tuloksiin, että television katsominen ei olisi suotavaa alle kouluikäisille lapsille, alle 9 vuotiaille enintään $\frac{1}{2}$ t. päivässä ja 9 vuotta vanhemmille lapsille enintään 1— $1\frac{1}{2}$ t. päivässä.

TUOMAS AKVINOLAISEN MAAILMANKATSOMUS

André Lemaire

Ongelma maailmankaikkeuden alkuperästä — yksi vanhimpia ja hämärimpiä filosofisia ongelmia — on aina askarruttanut ihmisiä. Keskiajalla siitä kiisteltiin kiihkeästi. Jotkut nojautuivat siihen, minkä uskoivat Aristoteleen kannaksi, ja väittivät kykenevänsä todistamaan, että maailma on aina ollut olemassa. Toiset taas — ja heidän joukossaan erikoisesti pyhä Bonaventura — tahtoivat päinvastoin pitää varmana tosiasiana, että maailmankaikkeuden on pakosta ollut saatava alkunsa ajassa.

Niiden kiistojen joukosta, jotka kuohuttivat Pariisin Yliopistoa vuosina 1267—1270, kohosi kuuluviin eräs ääni joka tunnettiin jo entuudestaan koko kristikunnan piirissä: Tuomas Akvinolaisen. Tarkastellessaan yksityiskohtaisesti kummankin vastakkaisen leirin perusteluja Tuomas osoitti, ettei ihmisjärki pysty todistamaan maailman olemassaolon ikuisuutta ja ettei se liioin pysty sen paremmin vakuuttamaan sen ei-ikuisuutta. Hän pitää filosofina lujasti kiinni samalla sekä siitä mahdollisuudesta, että maailmankaikkeus on saanut alkunsa ajassa, että sen ikuisen olemassaolon mahdollisuudesta. Vain Jumalan ilmoitus antaa aiheen uskoa, että maailmankaikkeus on kerran saanut alkunsa, kuten ensimmäisessä Mooseksen kirjassa kerrotaan: »Alussa Jumala loi taiwaan ja maan.» Siitä seuraa, ettei tässä ilmoituksessa ole mitään järjenvastaista, mutta että sen tutkiminen uskonasiana kuuluu teologian piiriin.

Tämä esimerkki — josta olisi paljon enemmänkin sanottavaa — on Tuomas Akvinolaisen hengelle hyvin luonteenomainen. Tuomas tekee aina selvän eron Jumalan sanaan perustuvan uskon ja toisaalta järjen eli luonnollisen tiedon alueitten välillä. Siten on kristityn uskottava maailman luomiseen, mutta filosofi, jonka filosofina on pidettävä kiinni rationaalisten periaatteittensa totuudesta, ei voi tässä asiassa väittää mitään varmaa. Juuri tässä Tuomas tekee peruseron teologian — Jumalan ilmoitusta selittävän tieteen — ja filosofian — pelkästään ihmisjärjen tuntemien totuuksien tieteen — välillä. Mutta vaikka filosofialla ja teologialla näin onkin kummallakin omat alueensa, eivät ne voi olla tietämättömiä toisistaan. Siten filosofia on välttämätön väline, jotta voitaisiin edes osaksi ymmärtää se mikä uskoon sisältyy. Siinä suhteessa filosofiaa juuri on voitu nimittää »teologian palvelijattareksi». Sen avulla voidaan myös ääritapauksissa nähdä, ettei ole järjenvastaista uskoa. Teologialla taas puolestaan on eräänä tehtävänä valvoa filosofian päätelmiä. Koska näet totuutta ei voi jakaa vastakkaisiin osiin, järki ei voi olla oikeassa uskoa vastaan. Sellaisessa filosofisessa väitteessä, joka on ilmoituksen opetusta vastaan, piilee siis aina jokin erehdys.

Tuomas Akvinolainen pitää siis aina erillään sellaiset asiat, joita ei koskaan saa sekoittaa keskenään, ja löytää tasapainon niiden alueiden välillä, jotka itsenäisyydestään huolimatta ovat keskenään läheisissä suhteissa. Koko Tuomas Akvinolaisen tuotantoa leimaavat nämä kaksi peruspiirrettä.

Tuomas Akvinolaisen keskiajalla suoritetulle elämäntyölle on ominaista lisäksi se, että hän toi Aristoteleen filosofian kristilliseen ajatteluun. Jo Albert Suuri, huomattava kölniläinen teologi ja Tuomaan opettaja Pariisin Yliopistossa, oli työskennellyt tähän suuntaan. Mutta Aristoteleen opit, etenkin sellaisina kuin eräät niiden (mm. arabialaiset) tulkitsijat niitä selittivät, sisälsivät väitteitä, joita kristitty ei sellaisinaan voinut hyväksyä. Eräs olennainen osa Tuomas Akvinolaisen työstä oli juuri Aristoteleen teosten kommentointi; sitten Tuomas käytti

hyväkseen tämän kuuluisan kreikkalaisen filosofian oman teologiansa välineenä puhdistettuaan sen — tai niin kuin myöhemmin sanottiin »kastettuaan sen kristinuskoon». Tuomas osoittautui pian mestariksi alallaan, mutta hänen oli taisteltava monia kiivaita vastustajia vastaan.

Filosofinen ongelma maailman ikuisuudesta oli juuri niitä kysymyksiä, joiden ympärillä taistelu kuumimpana riehui, mutta siinä Tuomaan nerous myös tuli esiin. Tähän aikaan hän oli jo elämänsä illassa, mutta hän sai voiton perinteen kahlitsemista vastustajistaan. Kun hän maaliskuun 7 p:nä 1274 kuoli Fossanovan cisterciäisluostarissa, hän oli matkalla osallistua teologina Lyonin kirkolliskokoukseen, jonne paavi Gregorius X oli hänet kutsunut. Hän oli tällöin vain 49 vuoden ikäinen.

Tuomas Akvinolaisen koko elämä oli tiedemiehen elämää. Hän oli syntynyt 1225 Roccaseccan linnassa lähellä Akvinoa etelä-Italiassa; vuonna 1244 hän astui Saarnaajaveljeskuntaan, jonka pyhä Dominicus äskettäin (1216) oli perustanut. Hänen hengellinen ja henkinen koulutuksensa tapahtui pääasiallisesti Pariisissa, missä hän oli kuuluisan opettajan Albert Suuren oppilaana. Sieltä hän seurasi opettajaansa Kölniin. Vuonna 1252 Tuomas alkaa opetustoimintansa; ensin hän toimii Pariisissa vuoteen 1259, sitten Roomassa (1259—1268), sitten taas Pariisissa (1269—1272) ja viimein Napolissa.

Hänen opetuksensa noudattaa aikakauden metodeja, joissa opettajien ja oppilaitten välisillä keskusteluilla ja väittelyillä on ensiarvoinen sija. Hänen kirjoituksensa, joita on määrällisesti paljon, kantavat tämän opetuksen leimaa. Voidaan erottaa useat Raamatun kirjojen kommentaarit ja Petrus Lombarduksen »Sententoiden kirjan» kommentaarit — viimeksi mainittu teos oli tuona aikana teologisen opetuksen käsikirjana — ja toisaalta filosofiset kommentaarit pseudo-Dionysiuksesta ja ennen kaikkea Aristoteleesta. Paitsi teosta *Quaestiones disputatae*, missä on julkaistu Tuomaan johdolla käydyt väittelyt ja keskustelut, ovat hänen tunnetuimpia teoksiaan *Summa contra gentiles* ja *Summa theologiae*.

Summa contra gentiles on katolisen uskon puolustusta kaikenlaisia harhaoppeja vastaan, jotka olivat seurausta Aristoteleen filosofian ottamisesta yliopistojen opetusohjelmaan. Tuomas Akvinolainen ei tyydy siinä ainoastaan kumoamaan harhakäsityksiä; hän menee mahdollisimman pitkälle vastustajansa myötä osoittaakseen kaikki ne rationaaliset totuudet, jotka uskolla on hallussaan. Vasta kirjansa neljännessä, viimeisessä jaksossa hän tutkii totuuksia, joita Kristuksesta, kirkosta ja sakramenteista on ilmoitettu. *Summa theologiae* taas on tarkoitettu teologian-opintojaan aloittaville. Se ei suinkaan ole pelkkä käsikirja, joka johdattaisi oppilaan vain kaikkein helpoimpiin kysymyksiin, vaan se on täsmällinen ja täydellinen esitys koko teologiasta ja jäsennelly tavalla, joka on samalla sekä synteettinen että pedagoginen. Sen poikkeuksellinen arvo on nähtävissä jo sen rakenteessa. Koska teologia on tiedettä Jumalasta, siinä tarkastellaan Jumalaa itsessään ja kaikkia asioita niiden suhteessa Jumalaan, sekä niiden syntyä Jumalasta että niiden lopullista päämäärää Hänessä. Tämä jäsentely tuo mieleen Raamatun koko historian, jossa ensimmäiset sivut selostavat maailman luomista ja missä sen jälkeen esitetään ihmisten toimet niiden liikkeessä takaisin kohti Jumalaa Jumalan hallinnan vaikutuksesta. *Summa theologiae* käsittää siten kolme osaa: 1) Jumala, luominen ja ihminen — 2) Jumala ihmiselämän päämääränä; psykologia ja moraali tienä kohti autuutta — ja 3) Kristuksen persoona, Jumala-ihminen, jonka välityksellä synnin tähden ihmisen paluu Jumalan luo tapahtuu; sekä viimein kristilliset sakramentit.

Summa theologiae, jota Tuomas Akvinolainen ei ehtinyt kirjoittaa loppuun ennen kuolemaansa, on yleismaailmallisesti tunnustettu Tuo-

maan mestarilliseksi pääteokseksi. Mutta koko hänen tuotannolleen — joka on äärettömän laaja, vaikka se kirjoitettiinkin vain 22 vuoden aikana — on ominaista kaikkien asioiden saattaminen järjestykseen, niin hyvin keskenään kuin niiden suhteessa Jumalaan. Tuomas Akvinolaisen maailmankatsomus on aidosti kristillinen, täysin tasapainoitettu ja teologisesti muokattu Aristoteleen filosofian periaatteiden pohjalta.

Tuomas Akvinolainen niin kuin jokainen kristitty uskoo, että Jumala on luonut maailman. Sitten hänessä herää ensimmäisenä kysymys: Miksi Jumala on luonut sen? Tuomas pitää tietenkin kiinni siitä, että Jumala on toiminut vapaasti. Mutta hän pyrkii käsittämään, miksi Jumala on tahtonut luoda oman itsensä ulkopuolelle monia erilaisia olentoja. Ainoa selitys, jonka ihmisjärki pystyy antamaan, nojaa vanhaan periaatteeseen, että hyvä pyrkii luonnollisesti levittäytymään: *Bonum est diffusivum sui*. Siten Jumalan täydellisyys, korkein hyvä, vuotaa luomistyössä jollakin tavoin yli äyräittänsä. Vaikka Jumala riittää itselleen, hän on tahtonut luoda ja se on tapahtunut pelkästä hyvyydestä.

Toisaalta on kiistämätöntä, että jokainen toimiva olento toteuttaa aiheuttamassaan vaikutuksessa tiettyä samankaltaisuutta itsensä kanssa. Jumala, joka on kaiken täydellinen alkusyy, saattoi toteuttaa samankaltaisuutensa kaikkia eri aspekteja vain luomalla suuren joukon erilaisia ja täydellisyydeltään eriasteisia asioita. Siitä seuraa loogillisesti, että Jumalan luomien olentojen kokonaisuudessa vallitsee hierarkkinen järjestys. Juuri siinä on maailmankaikkeuden täydellisyys: maailmankaikkeus koko sisältöineen on Jumalan täydellisten ominaisuuksien heijastusta.

Tässä luotujen hierarkiassa toteutuu täydellisyyden korkein aste puhtaissa hengissä — mikäli niitä on olemassa. Antiikin filosofia tunnusti niiden olemassaolon. Raamattu puolestaan puhuu enkeleistä Jumalan lähettiminä, jotka ovat olemukseltaan puhdasta henkeä. Tuomas Akvinolainen käyttää näiden puhtaiden henkien filosofian eräitä oppeja hyväkseen — puhdistettuaan niistä kaiken, mikä liitti ne idän kosmologisiin järjestelmiin — antaakseen teologisen selityksen enkeleille. Enkelit ovat siten älyllisiä, ruumiittomia, aineettomia luotuja. Niitä on suuri joukko ja jokainen niistä on lajissaan ainutlaatuinen; ne muodostavat yhdessä laajan hierarkian. Maailmankaikkeuden täydellisyydessä on enkeleillä olennainen osuus.

Voidaan sanoa, että luotujen toisella äärirajalla ovat olennot, jotka ovat puhtaita henkiä, kun taas vastakkaisella rajalla tavataan puhtaasti aineellisia asioita, joko elollisia tai elottomia. Niiden tutkiminen kuuluu luonnonfilosofian alaan. Juuri tällä alalla on Tuomas tuonut vähiten uutta esiin Aristoteleen täydentämiseksi. Hän on riippuvainen tietteellisestä järjestelmästä, joka on jo aikoja sitten hyljätty, mutta muutamien sen filosofisten periaatteiden totuus pätee silti yhä.

Mitä tulee kuuden päivän luomistyöhön, josta Raamatun alku kertoo, pitää Tuomas aivan selvänä, ettei tässä ole kysymyksessä kosmografinen esitys tiedemiehille vaan uskonnollisen totuuden kertominen ajan oppimattomille kansanihmisille. Hän korostaa — kumotakseen ennen kaikkea albigenssien oppeja, joissa oli manikealaisia piirteitä — että kaikki aineelliset asiat ovat hyviä, koska nekin ovat Jumalan luomia. Lisäksi niilläkin on ainoana päämääränä Jumala, sillä Jumala on koko luomakunnan päämäärä.

Tuomas Akvinolaisen mielestä näet maailmankaikkeudessa, tässä suunnattomassa organismissa, jokaisella osalla on ensinnäkin oma tehtävänsä (esim. silmä on luotu näkemistä varten); lisäksi jokaisella

osalla on päämääränä itseään hienommat osat (alemmat luodut ovat ihmisen palveluksessa); toisaalta kaikki luodut ovat olemassa maailmankaikkeuden kollektiivisen täydellisyyden saavuttamiseksi, ja lopuksi maailmankaikkeus kokonaisuudessaan on Jumalan täydellisyyden jäljittelyä ja heijastusta sekä julistaa hänen kunniaansa (*Summa theologiae*, I a, q.65, a.2). Näin näemme miten Tuomas Akvinolaisen metafyyminen optimismi yhtyy kristilliseen optimismiin: kaikki on lähtöisin Jumalasta ja kaikki palaa Jumalaan.

Tähän on lisättävä, että samalla kun Jumala luo, hän antaa luoduille sen mitä ne tarvitsevat: hän turvaa niiden säilymisen — millään hetkellä ei mikään luotu voi tulla toimeen ilman Jumalaa, se palaisi tyhyyteen — ja antaa niille myöskin kyvyn toimia ja vaikuttaa. Näin on Jumala siis läsnä koko maailmankaikkeudessa vähäisimpienkin luotujensa sisintä myöten ja voimme sanoa, että maailmankaikkeus loppujen lopuksi on vain yksi ainoa välikappale Luojaansa kädessä. Mutta vaikka Jumala näin tekee kaikkea sitä mitä luotunsakin, nämä luodut tekevät itse todellisuudessa sen mitä tekevät. He toimivat Jumalan liikkeellepanemina, mutta jokainen omalla tavallaan. Tässä näemme toisen Tuomas Akvinolaisen suurista periaatteista aina kun hän joutuu kahden alunperin vaikeasti yhteensovitettavan totuuden eteen: toista totuutta ei koskaan ole heikennettävä toisen kustannuksella.

Maailmankaikkeus sellaisena kuin Tuomas Akvinolainen sen näkee ei siis ole tehottomien olentojen massaa, jonka jokin ulkoinen voima panee liikkeeseen. Se koostuu aktiivisista olennoista, joista jokaisella on oma vaikutuksensa ja tämän on Jumala luomistyönsä yhteydessä antanut. Tämä seikka ilmentää vielä enemmän Jumalan hyvyyttä kuin valtaa.

Tästä opista seuraa, että luotujen olentojen täydellisyys saattaa vain lisätä Jumalan kunniaa, koska hän on tämän täydellisyyden alkusyy. Maailmankaikkeus, jonka Jumala on yksinomaan tahtonut kaltaiseksi, ei koskaan tule olemaan liian kaunis eikä liian vaikuttava; se ei koskaan liikaa pyri omaa täydellisyyttään kohti, jotta se saisi aikaan jumalallisen mallinsa kuvan kuten asiaan kuuluu. Tuomas Akvinolainen löytää siten luonnon metafysiikasta saman periaatteen, joka evankeliumin mukaan säätelee inhimillistä moraalia: Olkaa siis te täydelliset, niinkuin teidän taivaallinen Isänne täydellinen on (Matt. 5: 48). Hän ilmaisee sen täten: *Unumquodque tendens in suam perfectionem tendit in divinam similitudinem* (*Summa contra gentiles*, III, 21): pyrkiessään omaa täydellisyyttään kohti pyrkii jokainen olento samalla toteuttamaan itsessään Jumalan kaltaisuutta.

Kaikki mikä koskee yleensä luomakuntaa, pitää paikkansa myös ihmisen kohdalla. Kuitenkin tässä on se olennainen ero, että ihminen tietää ja tahtoo sen mitä muut luodut toteuttavat tiedottomasti tai vaitonvaraisesti.

Ihmisen kyky tietää ja tahtoa johtuu siitä, että hänellä on sielu. Ihminen on siten ikään kuin puolitiessä täysin aineellisten olentojen — joita on kokonainen hierarkia yksinkertaisimmista kivistä mitä täydellisimpiin elollisiin olentoihin saakka — ja puhtaiden henkien eli enkelien välillä.

Tuomas Akvinolainen korostaa voimakkaasti — ja se on hänen antropologiansa peruspiirteitä — sitä, että ihmissielu, aineeton ja kuolematon, on tehty vartavasten yhtymään ruumiiseen, joka sekin on hyvä kuten kaikki minkä Jumala on luonut. Se ei ole jumala eikä enkeli. Se saavuttaa täydellisen täyttymyksensä yhteydessään ruumiiseen, ja tämä yhteys on sellainen, että on sanottava: ihminen siinä elää, tuntee, tietää, ymmärtää, toimii jne.

Vaikka ihminen pystyykin tietämään ja tahtomaan sitä, minkä Jumala on määrännyt hänen tehtäväkseen maailmankaikkeudessa ja mikä on hänelle hyvää, hän ei silti enää, koska synty on tullut maailmaan (vrt. Room. 5: 12), pysty toteuttamaan kaikkea sitä hyvää mitä toivoisi. Mutta kristitty tietää, että Jumala on lähettänyt ihmisille vapahtajaksi Poikansa. Sanan lihaksitulemisen ansiosta — ja Tuomas Akvinolainen on tutkinut erikoisen tarkkaan tätä keskeistä tosiasiaa kristinuskossa — ihminen on uudelleen tullut jumalallisesta luonnosta osalliseksi (2 Piet. 1: 4). Armon kautta hänelle on auennut uusi elämä, joka perustuu ystävyyteen Jumalan kanssa, toisin sanoen Jumalan rakkauteen. Tehdessään ihmissielusta jumalallisen armo ei näet ainoastaan palauta iäisen hyväksi tasapainoa, jonka synty oli rikkonut ajallisen eduksi; lisäksi se saa uuden elämän heräämään ja tämä uusi elämä kehittyy iäisyyden tasolla. Se tavoittaa ihmisen syvimmän, hänen sielunsa oman perusolemuksen, jonka uudestisyntymisen se määrää, ja tämä tapahtuu ikään kuin uutena luomisena. Jo luonnollisella tasolla ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, mutta armo täydellistää tämän samankaltaisuuden tekemällä hänen sielunsa ja koko olemuksensa jumalalliseksi.

Kuten kaikki luodut, on ihminenkin lähtöisin Jumalasta ja palaa Jumalaa kohti. Hän tekee sen Jumalan liikkeellepanosta, mutta pysyy vapaana: hän voi joko tahtoa sitä tai ei. Tämän Jumalaa kohti palaa-misen ehdoista koostuu moraali. Tuomas Akvinolaisen mielestä moraali ei ole pelkkä lakikokoelma sanktioineen ja palkkioineen; Jumala ei hänen mielestään ensisijaisesti ole lainsäätäjä eikä palkanmaksaja. Tuomas Akvinolaiselle on moraali kirjoitettu luomakunnan järjestykseen. Ihminen pyrkii Jumalaa kohti, siinä hänen tuntemansa ja rakastamansa päämäärä, samankaltaisuuteen Jumalan kanssa siinä määrin kuin hän pyrkii tulemaan täydelliseksi, toisin sanoen tulemaan täydellisesti ihmiseksi kaikilta luonnollisilta ja yliluonnollisilta dimensioiltaan.

Tämä moraali koskee ihmisen sekä omaa elämää että hänen yhteiskuntaelämänsäkin. Päästäkseen päämääräänsä kummassakin hänellä on joukko moraalisia pyrkimyksiä, hyveitä. Ne ovat välineitä, jotka ihminen hankkii, usein sitkeän ponnistuksen tuloksena, tehdäkseen itsessään Jumalan kuvan yhä täydellisemmäksi. Tuomas Akvinolaisen filosofiassa ja teologiassa tapaamme omalaatuisen kaikkien hyveiden synteesin ja luokittelun.

Yhteiskunnassa ihmisen on niin ikään noudatettava kaikenlaisia lakeja, jotka ovat välttämättömiä, jotta yhteisö pääsisi päämääräänsä, olipa sitten kyseessä perhe, mikä tahansa yhteenliittymä, yhteiskunta tai koko maailma.

Viime kädessä on koko maailma jokaisen ihmisen asia ja sen puolesta on kaikkien ihmisten yhdessä tehtävä työtä. Juuri maailman rakennustyöhön näet on Jumala kutsunut ihmiset, ja kaikki heidän toimintansa maailman vallitsemiseksi ovatkin ikään kuin jatkuvaa luomistyötä. Tieteet, tekniikka, poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset toimet kuuluvat kaikki osana Jumalan luomissuunnitelmaan. Ihmisille, jotka on luotu Jumalan kuvaksi, on korkea kunnia olla »Jumalan työtovereita» (1 Kor. 3: 9) Hänen toteuttaessaan maailmansuunnitelmaansa.

Luomakunnan kruununa ihminen kuuluu olennaisesti aineelliseen maailmaan, jonka vallitseminen on hänen tehtävänsä. Mutta hän on myös ainoa maanpäällinen luotu, joka on osallisena jumalallisesta luonnosta. Siinä on hänen korkein ylevyytensä. Sen ansiosta hänen elämänsä viimeinen päämäärä on päästä näkemään Jumala ikuisessa autuudessa.

30-LUVUN JEREMIAAN VIRRET

»Suomalaisessa päiväkirjassa» Kurjensaari sanoi, ettei myöhäinen menestys ole enää mitään menestystä. Huomautuksen ymmärtää kun tietää, että Kurjensaari taisteluvuosinaan olisi halunnut olla kärjessä, johtaa mielipidettä, loistaa, kirjoittaa Ylioppilaslehteen, ei vähäiseen Nykypäivään. Luultavasti hän olisi halunnut seurata sukupolvensa valtavirtausta, mutta ei mitenkään voinut; hän ei ole äärimmäisyyksien mies. Näin hänestä tuli olojen pakosta oppositiomies; 30-luvun valtavirtaus soti hänen temperamenttiaan, älyään, humanistisia ja demokraattisia ihanteitaan vastaan.

Opettavaista on ollut seurata niitä reaktioita, joita »30-luvun nuori vihainen mies» (Tammi 1962), Kurjensaaren Jeremiaan-virret, on herättänyt 60-luvun nuorten ja vähän vanhempienkin vihaisten ja iloisten miesten kirjoituksissa. 30-luvun demokraatin ja liberaalin virsiä säestää sympatian ohut sävel. Mitä muuta voisi sanoa kuin että Jeremias eli edellä aikaansa; sellainen on aina käsitetty ansioksi. Jos Jeremiaalle aikoinaan jäikin tappion karvas maku kielelle, hän sittenkin vältti aatteen pelottoman ja nuhteettoman ritarin nolon kohtalon: joutua hirtetyksi hiljaisuudessa.

Nykypäivän pakinoitsijan ääni sammui vuosikymmenien vaihteessa alkaneen myrskyn enteilevään maanalaiseen jyrinään. Kun oli tuulta kylvetty, saatiin rajumyrsky, taivaanranta pimeni, vihan hedelmät kypsyivät. Nyt pyritään ymmärtämään 30-lukua, kansallisen itsetunnon ja kiihkon, voiman oikeuden ja väkivallan hurmaavien oppien aikaa. Itse 1930-

luvulla syntynyt toivoisi erilaisia näkökulmia viljeltävän rohkeasti niin kauan kunnes tutkijat alkavat selittää asiakirjojen olemusta: oppositiomiehen näkökulmaa, AKS-läisen, draamatikon, runoilijan, muistelmientekijän näkökulmaa. Kurjensaaren näkökulmassa yhtyvät oppositiomies ja journalisti, ärsyyntyvä temperamentti ja levoton mieli. Hän tiivistää tilanteita ja hänellä on tarkka vainu vasta-kohtiin, intohimo teesiin ja anti-teesiin. Synteesi ei ole hänen asiansa, sen tekee intohimotto-masti sivulta katseleva.

Kurjensaaren 30-luvun pakinoihin tutustuu voitokseen, vaikka tuntisi hänen kannanottonsa muutenkin, kahdestakin syystä. Ensiksi niissä kuvastuu oman sielunkehityksen historian läpi kappale intensiivisesti elettyä kotimaan historiaa ja lisäksi ne älyllisessä intohimossaan, pyrkimyksessä totuuteen ajankohtaisen läpi, ovat harvinainen luku suomalaisen poliittisen pakinoinnin aikakirjoissa. Poliittisesta pakinoinnista on vuosien kuluessa tullut ajattelevan lukijan ehkä eniten arvostelema sananviljelyn sarka, missä syy lieneekin. Sotien jälkeisessä Suomessa poliittiset pakinoitsijat nälvivät ja vihailevat työnantajan laskuun, mutta Jeremias käytti ylivoimaista asetta, ironista älyä. Jokin riemasuttavan osuva sivallus (Etsivä Keskuspoliisi romaanikirjailijana, Pysähtynyt kirjallisuus, Pimeät pojat ja kulttuuritaistelu), hytkähdyttää hyvällä mielellä vieläkin, parhaimmillaan niissä on nuorekkaan innoittuneen, vapauttavan, voitollisen purkauksen koko ilo, ja epäilemättä ne osuivat.

Tämän vuosikymmenen akatee-

misen nuorison aatteet tuntuvat olevan kansainvälisiä, ainakin ne aatteet joita virallisesti ajetaan. 30-luvun liberaalilla tuskin olisi mitään kehitysmaiden auttamista ja kansainvälisiä ystävyyssuhteita vastaan. Sodat merkitsivät historiallista vedenjakajaa, joka tekee paluun entiseen mahdottomaksi. Mutta kansallisen itsetutkistelun laiminlyöminen olisi varmasti kohalokasta. Näinä vuosina alkaa keskusteluun osallistua sotien aikana syntynyt sukupolvi, jolle 30-luku on outoa aikaa. Ns. historiallista totuutta tämä sukupolvi saa odottaa kauan. Kurjensaari kertoo heille isien nuoruudesta, 30-luvun koko kuvaa hänen pakinansa eivät sisällä, mutta hän on elänyt mukana niin kuin vain harvat.

Seppo Jokipii

KYSYMYKSIÄ

Elän pimeydessä kuten useimmat tässä maassa. Niistä asioista, joista ratkaisevimmin riippuu eläminen ja työskenteleminen, on saatavilla liian vähän, aina ei lainkaan informaatiota. Ainoa keino päästä edes puolivarjoon on — sikäli kuin nyt käsittän — olla lakkaamatta kiusallinen, epäluuloinen, kyseliäs.

Siksi ensimmäinen kysymys, kaikille osoitettu:

Saako meillä vielä tehdä kiusallisia kysymyksiä elintärkeistä asioista, ja jos saa, niin kannattaako odottaa vastausta?

Saa / ei saa (tarpeeton ylipyhitään).

Ei kannata (tätä ei ylipyhyhitä).

*

(Kokoomukselle)

Kuuluuko Kokoomus hallitukseen?

Jos kuuluu, miksi Uusi Suomi jatkuvasti vihjailee pimeitä asioita hallituksen toimista ja tarkoituksesta?

Jos kuuluu, onko se hallituksessa vapaaehtoisesti?

(Paasikivi-seuralle)

Onko ymmärrettävä, että se mitä Seuran puheenjohtaja puhui sen vuosikokousillallisilla vuohista ja lampaista, on myös Seuran ja sen korkean suojelijan kanta?

(Wolf H. Halsti sanoi mm.:

(Paasikivi) ... teki työtä vuohina pidettyjen kelpuuttamiseksi mukaan siihen lampaista. Toiselta puolen taas hän piti ankaralla kädellä huolta siitä, ettei otettu mukaan yksilöä tai ryhmää ennen kuin oli olemassa varmuutta siitä, että asianomaisen mukaantulo ei enää vahingoittanut asiaa. ... Vuohiin kuuluminen on tietysti sinänsä ikävä asia, joka synnyttää katkeruutta ... Ikävä kyllä asia silti on niin, että me edelleenkin voimme tehdä hyvin vähän vielä vuohien asemassa olevien lepyttämiseksi. ... heidän itsensä täytyy selvittää välinsä niiden kanssa, jotka ovat kah-tiajaon suorittaneet.)

Kannattaako Paasikivi-seura demokratiaa?

Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, mitä Seura ymmärtää demokratialla?

Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, luuleeko Seura, että itsekorostus tuo mukanaan arvovaltaa ja kannatusta?

Onko Seuran mielestä Tasavallan Presidentin vaaleissa saama äänivyöry merkinnyt myös tunnustusta Seuralle?

*

(Puolustusministerille)

Merkitsevätkö äskeisten ohjushankintojen yhteydessä julkaistut hallituksen lausunnot sitä, että se virallisesti tuomitsee pasifismin?

Jos merkitsevät, onko odotettavissa, että aseistakieltäytyjiin tul-laan soveltamaan ankarampia menetelmiä kuin tähän asti?

(Italiassa vietin äskettäin aseistakieltäytyjä mielisairaalaa, ja kun todettiin, että hän oli terve, hänet suljettiin puoleksi vuodeksi vankeuteen).

Onko hallitus sitä mieltä, että kun »henkistä maanpuolustusta»

suunnitteleva komitea pyrkii löytämään keinoja »mielipiteiden yhdenmukaistamiseen» tarvittaessa, tämä soveltuu valtiollisen perinteemme henkeen?

*

(Edelleen hallitukselle)

Onko hallitus immuuni yleiselle mielipiteelle?

Jos ei ole, kuinka se sitten ärsyttää sitä kaksikäteisellä toiminnalla esimerkiksi palkkakysymyksissä? (Vrt. Katsaus 6/62)

Jos on, miksi kaduilla ei vielä marssita?

*

(L. A. Puntilalle)

Oletteko ihan varma siitä, että

»kun Kulttuurirahaston verkosto nyt ulottuu yli koko maan, me täällä Kulttuurirahastossa voimme olla vakuuttuneet siitä, ettei yksikään luova kyky maassamme jää vaille ansaitsemaansa tunnustusta»?

*

(Tri Poijärvelle)

Oletteko ajatellut, että vääräksi osoittautunut arviointi taideteoksesta kohdistuu lopulta arvioitsijaan itseensä, varsinkin kun arvioinnin ytimenä ovat termit »naiivi ja naurettava»?

Kari Rydman

KIRJALLISUUSKATSAUS

Henry Miller: *Marussin kolossi*. Suomentanut Pentti Saarikoski. Gummerus 1962.

Kuvittelen mitä kaikkea olisi voinut tapahtua ellei Kravun kääntöpiiriä olisi poltettu sensuurin uuneissa. Ensimmäisen vaihtoehto: kirkonmiehet, koulumiehet ja yhtyneet naisjärjestöt olisivat toivottaneet myllynkiveä kustantajan kaulaan. Kirjallisuuden ja kulttuurin viholliset olisivat ampuneet pensaittensa takaa yleisönosastojen täydeltä. Pyhä yksinkertaisuus olisi manannut esiin menneisyyden haamun, kysymyksen taiteen ja siveellisyyden suhteista ja hyvää-päivää-kirvesvarrtatyyltiin se olisi puitu yhtä turhaan kuin aina.

Tai Kääntöpiiri olisi jäänyt vain tuntijoiden kirjaksi, muutama utelias olisi lukenut sen todetakseen, että siinä tosiaan käytetään eräitä tuttuja kansanomaisia anatomisia nimityksiä, mutta pitänyt kirjaa muuten raskaslukuisena ja ihan hulluna. Huhu olisi kiertänyt edelleen ettei moiseen mielisairaaseen juttuun kannata tutustua; mikä lie ulkomaalaisen rappiokulttuurin tuote.

Kiinnostavaa on näiden vaihtoehtojen pohjalta yrittää arvata sensuurin aivoituksia, sillä sensuurilla on ehdottomasti täytynyt olla jonkinlainen kuvitelma syntyvästä tilanteesta. Kuvittelen, että se valitsi pienemmän pahan, vähälukuisen älymystön kritiikin ja uhrasi sille minkä kuvitteli kansalaismielipiteeksi. Minä luulen, että sensuuri pelkäsi kysymystä: minne menet sensuuri? Ellei Kääntöpiiriä olisi kielletty, sensuuri olisi saanut kantaa taantumuksen vihat.

Nyt jatkui keskustelu sensuurista ja Milleristä tuli päivän nimi. Sensuurin asema psykologiselta ja moraaliselta kannalta on ties monenhenko kerran tullut todeksi. Missään tapauksessa se ei voi Suomen kansaa mistään pahasta varjella, ainoa mille se tekee palveluksen on tekopyhyys ja kulttuurivihamielisyyks. On vaikea kuvitella kuinka kukaan älyllisesti rehellinen henkilö voi toimia sensorina, taiteen ylituomarina. Palveluksia kirjallisuudelle sensuuri tekee tahtomattaan. Jos

Marussin kolossi saa osakseen edes pienen osan ansaitsemastaan huomiosta, sensuuri on tehnyt palveluksen kirjailija Millerille kiroamalla hänet.

Kirjailijana Henry Miller on vallankumouksellinen, hän haluaa vallankumousta ennakkoluuloja, ylpeyttä, typeryyttä, röyhkeyttä vastaan; järkälemäinen ilmestys aikalaistensa joukossa, subjektiivinen väkivaltaisuuteen asti, yhtä aikaa viisas ja naivi, oppinut ja rehellinen ja avoin kuin lapsi.

Henry Miller kokee elämän ja kulttuurin sisällön kaikkialla voimakkaasti sisältäpäin, amerikkalaisuuden, ranskalaisuuden, kreikkalaisuuden. Henry Miller meni Kreikkaan toisen maailmansodan aattona.

Marussin kolossi kuvaa Kreikkaa, lähes uskomatonta seutua, jollaista maan päällä ei luulisi olevan, seutua jossa ilmapiiri vielä nykyään on sankaritekojen kyllästämää mihin meneekin. Miller löysi ihmisten Kreikan, ymmärrettävän elämäntavan, hyvin inhimillisen; intohimoa, ristiriitaisuutta, hämmennystä, kaaosta ja jalomielisyyttä. Marussin kolossi on tämän löytöretken dokumentti, se riisuu aseet, vaientaa epäilyn, suggeroi uskomaan ja näkemään.

Pentti Saarikosken käänös tuottaa kantavan mielihyvän tunteen, oikullisen proosan rytmi ei ole rikkoutunut.

Seppo Jokipii

William L. Shirer: *Kolmannen valtakunnan nousu ja tuho I.*
Gummerus 1962.

Viisi vuotta sitten ylläpidin opiskeluani Sveitsissä kääntämällä Alan Bullockin suurta Hitler-kirjaa. Asuin norjalaisen vihasen miehen Jens Bjørneboen kanssa saman katon alla ja hänkin tutustui Bullockin kirjaan. Meille syntyi kerran väittely Bullockin arvosta: hän väitti, että tällainen historian professorin 'tieteellinen' abstrahoiva esitys antaa harhaanjohtavan kuvan inhimillisestä todellisuudesta, Hitlerin ajasta, se *ylittää todellisuuden*, inhimillisen kärsimyksen ja rikoksen alamaailman, jonka miljoonat ihmiset kokivat ja tekivät. Väitin vastaan ja muistaakseni sanoin, että tällainen tieteellinen karttapiirros on *ensin* välttämätön, sitten tulkoot kirjailijat, jotka kuvaavat noiden päivien todellisuuden.

Luulen että Bjørneboe olisi tyytyväisempi Shirerin kirjaan »Kolmannen valtakunnan nousu ja tuho». Shirer ei ole historian professori vaan journalisti, joka ennen sotaa ja sen jälkeen toimi amerikkalaisena kirjeenvaihtajana Saksassa. Hän näki omin silmin saksalaisessa elämässä tapahtuneet muutokset, miten juutalaisia hakattiin Berliinin kaduilla, miten kansa vaipui hurmioon massakokouksissa ja miten vastahakoisesti — yllättävää kyllä — samainen kansa lähti sotaan elo—syyskuun taitteessa 1939. Shirerin kuvauksessa yhtyy tutkijan tarkkuus kirjailijan kykyyn puhalttaa henki ja elämä menneisyyden tapahtumiin. Jokin tyytymättömyys minuun kuitenkin jäi. Olisin toivonut, että Shirer olisi ollut myös hiukan filosofi. Sillä Hitler ja hänen valtakuntansa on jossakin merkityksessä uusi ilmiö koko maailmanhistoriassa. Se on 'pahan prinssiin' uusi tapa ilmaista itseään. Mutta sen ymmärtämiseen eivät riitä perinteelliset uskonnolliset ja moraaliset käsitteet vaan siihen tarvitaan uusia, ja niitä voi ainoastaan filosofi muodostaa. Odotan vielä Kolmannen valtakunnan historiaa, jonka on kirjoittanut tutkija, kirjailija ja filosofi, mieluummin yhdessä persoonassa. Kolmannen valtakunnan sielullis-henkisiä syvyyksiä ei ole vielä riittävästi selvitetty.

Reijo Wilenius

»Sielutonta miestä» ei hevin esikoiseksi uskoisi, niin valmis ja loppuun saakka punnittu se on. Ei mitään aloittelijan haparointia, ei oman tyylin etsiskelyä, ei epätasaisuutta. En osaa sitä mistään moittia. Minusta se on oikein hyvä kirja.

Päähenkilö on työmies Sakari Kurtinsaari, jonka tuskaisena ongelmana on sielun olemassaolo ja olemus. Hän lukee suunnattomasti ja joutuu yhä enemmän ymmälle: sielun määritelmiä kertyy sadoittain ja kaikki ovat erilaisia. Unessa hän joutuu ihmeelliselle matkalle Pohjoisen Taivaanpuoliskon Sielumuseoon, ja siellä ollessaan hän päätyy tyydyttävään ratkaisuun: sielu on vain sana, ja ristiriitaiset käsitykset johtuvat ihmisen vajavaisesta käsityskyvystä. Kurtinsaari on pohdiskelujensa teoreettisuudesta huolimatta uskottava ja eläväntuntuinen eikä mitenkään vaikuta tahattoman huvittavalta.

Kinnunen kuvaa myös ihmissuhteita ja yhteisöä. Hän nimenomaan kuvaa eikä tuppaudu selittelemään. Lakko ja tietyömaan miesten elämä ovat konkreettista tapahtumaa, eivätkä ole romaanissa vain siksi, että kirjoittaja on satunut semmoisiakin asioita tuntemaan. Kurtinsaaren hankala avioliitto tulee terävästi eritellyksi. Yksilön ja hänen ympäristönsä kuvaus kulkevat luontevasti rinnan tai sisäkkäin, kuinka sen nyt haluaa sanoa.

Kirjan kieli on täsmällistä, tiivistä, lujaa. Virkkeet ovat paljon hyvin lyhyitä, varsinkin dialogeissa. Lyhyys ei kumminkaan pääse maneeriksi, ja teksti vaikuttaa rytmikkäältä. Kinnusen kieli on minun mielestäni elävää sanaa.

Antti Koivu

Kaarlo Isotalo: *Maa repeää*. Romaani. Karisto 1962.

Kaarlo Isotalo on tuottelias kirjailija. Pari vuotta sitten ilmestyi »Telakka», ja runsas vuosi sitten »Maantie». Viime jouluksi tuli »Maa repeää». Kolmen vuoden kuluessa on myös ilmestynyt kaksi runokoelmaa, viimeksi »Tähän me jäämme».

Tässä on käynnissä merkittävä luomisprosessi. Harvoin sattuu eteeni suomalainen romaani, jonka haluan lukea hitaasti ja hartaasti, pala palalta. Isotalon romaanit ovat olleet sellaisia kirjoja. Sitten Pekkasen en ole siinä määrin saanut iloa suomalaisen romaanin lukemisesta.

Kuitenkin on vaikea selvästi sanoa, mikä Isotalon tekstissä vaikuttaa. Tähänastiset arvostelijat ovat käyttäneet sanoja 'kirkas', 'rehellinen', 'aito', 'lämmen', 'miehekäs', 'herkkä', 'tasapainoinen' 'objektiivinen', 'vapautunut'. Kaikki nämä sanat ilmaisevat jotakin Isotalon tyylistä. Mutta ne eivät vielä sano, miksi hän on ainutlaatuinen ilmiö nykykirjallisuutemme kuvassa.

Voi kiinnittää Isotalon kirjoihin nimilapun ja sanoa, että ne ovat 'vaikuttavia yhteiskunnallisia romaaneja'. Mutta niissä esiintyy yksilöitä, jotka särkevät yhteiskunnallisen romaanin rakennelman. Mikä on yhteiskunnallinen romaani? Sen alkukuvan näemme Linnan trilogiassa »Täällä Pohjantähden alla». Siinä on yksilö jokseenkin jäännöksettä sosiaalisten voimien tuote. Mutta Isotalon romaaneissa ovat päähenkilöt sanan täydessä merkityksessä *yksilöitä*, jotka hengittävät omaa elämänsä. Isotalon kuvauksessa yhdistyy omakohtainen ja syvälinen yhteiskunnan voimien tuntemus harvinaiseen yksilöllisyyden tajuun, ehkä voi puhua myös uskosta ihmiseen. Hänen tyylistään näkyy, että hän

lähestyy todellisuutta varovaisesti, kunnioittavasti. Hän ei tee sille väkivaltaa: ihmistä irralliseksi, kuten eräät modernistit, eikä liioin ihmistä jännöksettä yhteiskunnan moukarin alaiseksi, kuten Linna. Kummassakin äärimmäisyydessä hämöttää elämän mielettömyys, koska näkökulma on väkivaltaisesti rajoitettu. Isotalon romaanissa »Maa repeää» kohtaamme kyllä lapualaisyusien ja pulavuosien sosiaalisen tilanteen, ehkäpä reaalisempaa kuin missään muussa kirjassa, mutta yksilö, Tuomo Ojansuu, elää tässä sosiaalisessa maailmassa omana maailmaanaan. Siitä ehkä tulee tuo nykykirjallisuudessa poikkeuksellinen elämän mielekkyyden kokemus.

Reijo Wilenius

Arvo Turtiainen: *Minä paljasjalkainen*. Tammi 1962.

Ei ole aivan tavallista, että 58-vuotias mies kirjoittaa elämänsä tähän mennessä parhaan runokirjan. Jos ei sekään, että runoilija tässä maassa ylipäänsä saavuttaa moisen iän. Jokapäiväistä ei liioin ole, että mainittuihin ikävuosiin ennättänyt runoilija — tutustuttuaan itseään vuosikymmeniä nuorempiin kolleegoihin — ei palaakaan tuolta tutkimusretkeltä kääremeissään, kateellisena tai puulla päähän lyötynä, vaan täysissä sielun voimissa, lukemastaan viisastuneena ja omaa kirjallista ilmaisuansa rikastaneena.

»Minä paljasjalkainen» on hyvin tasainen kokoelma ja muodostaa samalla ehyen kokonaisuuden, joten yksityisiä runoja ei juuri tee mieli irroittaa yhteydestään. Kirja etenee kuvien sarjoina, eri osastot täydentävät toisiaan ja valottavat vaihtelevista näkökulmista niin Helsingin kaupungin kuin Arvo Turtiaisenkin menneisyyttä ja nykyisyyttä. Henkilökohtaisesti pitäisin kuitenkin ydinräjähdyskuvitelmaa yhtenä kirjan vahvimista saavutuksista. Stadinkielinen osasto taas ei ole aivan kirjan parhaita, mutta puolustaa ehdottomasti paikkaansa kokonaisuudessa, ja varsinkin siihen kuuluva kokkojuttu on luonteva ja verrattoman hauska.

»Minä paljasjalkainen» ei ole ainoastaan Arvo Turtiaisen kirja; yhtä paljossa se on Helsingin kirja. Näissä Turtiaisen »kuvin» kaupunki ja sen kasvatti ikäänkuin liukenevat yhteen, tuntuu kuin kaupunki itse puhkeaisi puhumaan Turtiaisen lävitse.

Turtiainen on tietysti muuttunut sitten »Proletaarilaulunsa» päivien, mutta haalistunut hän ei ole (niinkuin ei ole »Proletaarilaulukaan».) Punavärikin on säilyttänyt kirkkautensa, vaikei se enää esiinnykään niin päällimmäisenä kuin joskus aikaisemmin. Jos Turtiaisen edellisissä kokoelmissa oli hieman keski-ikäinen sävy (mikä sinänsä ei tietenkään todista runojen tasosta sitä eikä tätä) niin tämä kokoelma tuntuu suorastaan nuorukaisen kirjoittamalta, siinä määrin hilpeä ja leikkimielistä osoittava se paikatellen on. Nykyisessä Turtiaisessa korostuu myös eräs piirre, joka käsitykseni mukaan on erityisen kaupunkilainen ominaisuus, hänen epäsentimentalisuutensa. Siitä ovat oivallisia esimerkkeinä mm. kokoelman viimeisessä osastossa olevat pari väkevätunnelmaista kevätrunoa.

Kieli taipuu nyt Turtiaisen käsissä iskevämmin, ilmavammin ja rikkaammin vivahduksin kuin aikaisemmin. Mihinkään koulukuntaan häntä ei voi lokeroida ja tuskinpa hän myöskään mitään koulua luo. »Minä paljasjalkainen» on elävän ihmisen eläväinen kirja, stadilaisittain: nasta.

Leo Mäkelä

Kirjeitä

Arvo

Salolle

ja

Arvo

Salolta

»NOUSKAAMME ITSE ENSIN BARRIKADEILLE!«

Hyvä veli, ihailen rohkeuttasi kirjoittaa yhteiskuntaelämän (ei ainoastaan kulttuuripolitiikan) tärkeimmästä kysymyksestä. Tosin pelkään, että kuitenkin voit rohkeilla aivan turvallisesti: useimmat ihmiset lukivat kirjoituksesi hymyssä suin, tyytyväisinä; sinulla on jo hauskuttajan maine, olet pakinoitsija, ja pakinoitsijan perinteellinen oikeus on käytellä voimakkaita ilmaisuja siinä missä se muilta on kiellettyä. Sama määritelmä sopii entisaikojen hovinarreille; parhaassa tapauksessa voisit kohota kotijev-tushenkoksi.

Kysyn sinulta: uskallatko itse olla omillesi kiusallinen? uskallatko honkalaisena vastustaa honkaa ja kekkoslaisena Paasikiviseuraa? uskallatko todella villitä nuorisoa niin, että sinun suhteesi vaikiintuneeseen yhteiskuntaan voi vaaraantua? uskallatko ryhtyä halventamaan oikeuslaitostamme, joka on asettunut sananvapauden kaventajien ja taiteentappajien käytettäväksi? uskallatko julistaa, etteivät tämän maan lait sido sinua?

Meidän nuori sivistyneistömme on yhteiskunnallisesti ja poliittisesti miltei täysin sokea. Se voi yksityisesti tuntea sympatiaa tai antipatiaa koti- ja ulkomaisia ilmiöitä kohtaan, mutta surkean defaististisena se pitää lämmintä ko-

tia turvallisempana kuin kylmää selliä. Meidän sivistyneistöllemme ei kuulu rotuerottelu Yhdysvalloissa ja Etelä-Afrikassa, ei sodanvastainen toiminta eikä ydinvarustelu. Se on hurrannut saksalaisten Guernica-operaatiolle, se kauhistelee hyvin lievästi Hitlerin julmuuksia, se tuntee lievää vastenmielisyyttä algerialaisia ja kuubalaisia vapaustaistelijoita vastaan, yhteiskunnallisessa ja poliittisessa katsannossa se on turruttanut haju- ja makuaistinsa, jotta se pysyisi kumartelemaan maan henkiä ja taloudellisia valtiaita.

Haluatko irtautua kaikesta tästä? Haluatko ottaa sen riskin, että jonakin päivänä maan kerma huomaa, että pommisi eivät olekaan koiranpommeja?

Kari Rydman

»KERETILÄISYYS ON TÄMÄN MAAILMANAJAN HYTE«

Mieleni tekee ottaa vakavasti muutamia sanojasi viime Katsauksessa.

Kirjoituksesi päättyy toteamaan, että nuorisosta herää ajattelemaan ja arvostelemaan vain pieni csa. Tämä on totta. Ja tähän voidaan lisätä se surullinen huomio, että monet niistä, jotka kahdenkymmenen vaiheilla, opiskeluaikanaan, ovat alttiita ajattelemaan ja arvostelemaan, alistuvat kolmenkymmenen vaiheilla joka suhteessa vallitsevaan maailmankatsomukseen ja elämänmuotoon. He löytävät omat joulupukkinsa, joiden tontuiksi he rupeavat. En tästä moiti ketään yksityisesti, sillä syyt ovat ymmärrettävät, on katsottava paikkaa, uraa, toimeentuloa, mutta yhteiskunnan kannalta tämä on tuhoisaa. Sillä jokainen yhteiskunta, joka tahtoo elää, tarvitsee kapinallisia ja kerettiläisiä.

Olen kuitenkin tullut siihen, että *ylimalkaisen* kapinoimisen aika on ohi. Sellainen sopii alle 25-vuotiaille, vaan ei sitä vanhemmille. On päästävä *täsmälliseen* kapinoimiseen.

On totta, niinkuin sanot, että me elämme luutuneiden totuuk-sien maailmassa. Mutta harvat enää kiihtyvät sellaisesta huo-miosta. On käytävä *yksityiskoh-taiseen epätotuuk-sien analyysiin*. Turkulaiset vihaiset miehet Taa-nila ja Ervasti liikkuvat tällä lin-jalla, liiankin pikkutarkasti. Mutta luulen, että siitäkin on mentävä eteenpäin. Samalla kun vanhat epätotuudet näytetään ja paljaste-taan, on löydettävä *uusia, käyttö-kelpoisia käsitteitä*. Tässä palve-lee esikuvana Suomen ensimmäi-nen vihainen mies Snellman; mut-ta hänen käsitteensä ovat jo suu-relta osalta vanhentuneita.

Tältä kannalta katsoen sisältää kirjoituksesi melkein pelkästään kysymyslauseita. On totta, että länsimainen kulttuurimme ja yh-teiskuntamme on luutumisen til-lassa; mutta miltä näyttävät ne virikkeet, jotka edesauttavat sen muodonmuutokseen? Luutunut marxismi? Luutunut uskonto? On totta, että »on yksi moraalinen systeemi, johon ihmiset kasvate-taan, ja toinen, viidakkomoraali, jossa he joutuvat elämään»; mutta mistä löytyvät ne virikkeet, jotka johtavat tämän kuivuneen kak-soismoraalin yli? On totta, että ihminen on lisännyt tietojaan, tai-tojaan ja sukuaan ja unohtanut pitää huolta henkisestä kypsy-misestään; mutta millaisin menetel-

min kasvatetaan ja kasvataan hen-kiseen kypsyyteen? On totta, että puolueitten välisissä suhteissa pä-tee suurin piirtein viidakkomoraal-in arvojärjestelmä; mutta miltä näyttää koulu, joka kasvattaa yh-teistoiminnan moraaliin? On totta, että koulukasvatuksessa on unoh-dettu ja yhä enemmän unohdetaan tunteen alue, tunnekasvatus; että ihminen koettaa käyttää 1900-lu-vun tietoja viidakon tunteiden va-rassa; mutta millainen on luku-suunnitelma ja opetusmenetelmä, joka myöskin kasvattaa tunnetta? On totta, että me elämme erittäin hengenvaarallisessa maailmassa niin kauan kuin ihminen ja hänen intohimonsa katsotaan muuttu-mattomiksi; mutta missä on se tieto, ne käsitteet, jotka auttavat meidät tajuamaan ihmisen muut-tuvaksi ja hänen intohimonsa muuntuviksi?

Nämä kysymykset, jotka kirjoj-tuksessasi piilevät ja jotka olen edellä yrittänyt pelkistää, eivät ole mielettömiä; päinvastoin, ne ovat asiallisia. Näiden kysymysten kautta vasta saavumme varsinaisen vallankumouksen tuntumaan: etsimään ja kehittämään *vaihto-ehdoja* luutuneille totuuksille. Jos haluat käyttökelpoisia vaihtoehto-ja, tutustu esimerkiksi Rudolf Steineriin. Teiltä poikkeaminen, kerrettiläisyys, on tämän maail-manajan hyve.

R. W.

Oi Kari,

kerronpa Sinulle, että Jevtushenko ei ole narri, vaikka hovi-; itse saa-tan olla narri, mutta en vähääkään hovi-. Kenties on virhe, että yri-tän kirjoittaa hauskesti kaikkein vakavimmistakin asioista: aina on tosikkoja, jotka eivät kykene us-komaan, että vakavaksi voitaisiin tarkoittaa mitään muuta kuin hei-dän itsensä suosimaa ikävyyttä. Kerronpa olevani tavattoman va-kava; mutta itse en hevin usko muita väitteitä kuin paradokseja tai muuten yllättäviä, sillä latteuk-sia on kirjoitettu niin paljon, että

ne ovat tappaneet toisensa, kärsi-neet inflaation.

Vielä kerron, että minulla on miltei kaikissa leireissä sellaisia »omia», joille en näe mitään syytä olla kiusallinen, ja minkään leirin luutuneita en katso omikseni. Kerron, että en-ylen-honkalaisena olen uskaltanut *puolustaa* honkaa, varsinkin sellaisia paradoksaalisia honganoksia, jotka eivät niin vain ole kenen tahansa nähtävissä, ja että en-ylen-kekkoslaisena olen tarvittaessa uskaltanut *puolustaa* Paasikivi-seuraa, ja muualla kuin

Paasikivi-seurassa. Kerron, että huomattavan voimakkain sanoin olen moittinut niitä tuomioistuinten päätöksiä, jotka ovat kohdistuneet mm. Mykleä ja Milleriä vastaan; en tiedä, onko se varsinaisesti ollut rikollista; jos KKO vapauttaa »Kravun kääntöpiirin», olen valmis ylistämään ylituomarien viisautta. Tämän maan lakeja, edes perustuslakeja, en pidä niin pyhinä, ettei niitä voisi kumota ja uusia; kun käytettävissäni on vain yksi ääni, toivon mahdollisimman monen huomaavan, mitä uusimista niissä on.

Pelkään, että käsityksesi nuoresta sivistyneistöstämme on turhankin pessimistinen. Itse olen ollut havaitsevinani huomattavaa edistymistä 40-luvulta 60-luvulle tultaessa: niiden lukeneistoon kuuluvien osuus, jotka voidaan laskea sivistyneistöön, on selvästi kohonnut. En laske sivistyneistöön niitä, jotka eivät tajua, että Etelä-Afrikan rotuerottelu koskee meitä kaikkia; heidän lukeneisuutensa on pelkkää ammattitaitoa, heidän kirjastonsa pelkkiä keittokirjoja, heidän elämänsä pelkkää ruumiinlämmön ylläpitämistä; heidän rauhaansa minä haluan häiritä, toivon Sinunkin häiritsevän, ja kaikkien niiden, jotka ymmärtävät sanani edes niin hyvin kuin Sinä.

Oi Reijo,

olet aivan oikeassa, kun toteat, että on päästävä täsmälliseen kapinointiin. Jonkun on kuitenkin esitettävä myös kapinan yleiset opit, rohkaisuksi niille päteville kapinoitsijoille, joilla on kyky vaan ei uskallusta epätotuuksien yksityiskohtaiseen analyysiin ja kielen uudistamiseen. Käsittääkseni asenteiden, reaktiovalmiuksien, muuttamisella ja uudistamisella saadaan »älymystön» osuus suuremmaksi kuin luottamalla sen herättämisessä perinnäiseen luonnonmenetelmään. Ja ennen kaikkea: paljon voidaan vaikuttaa kaikkiin, so. keskiarvoon, kunhan ei langeta siihen loukkuun, josta Russell varoittaa sanoessaan, että intohimoja ei pidä olettaa muuttumattomiksi. Nykyaikaisen opin saaneena kasvatusmiehenä tiedät, että kysymys on kasvatusjärjestelmän uudistamisesta, erityisesti tunnekasvatuksesta. En juuri tunne Rudolf Steinerin ajatuksia, mutta itse pääkysymykseen löydän kyllä vastaukseksi lohdullisen paradoksin: paljon toivoo voidaan panna siihen seikkaan, että »toisenlaista» kasvatussysteemiä ei ole missään toteutettu, niin kuin Julien Huxley on huomauttanut; kunhan toteutetaan, niin maailma voi muuttua.

Periaatteelliselta kannalta on tärkeintä tietää rinnakkais-ten totuuksien olemassaolo, myöntää että epätodennäköinen voi olla totta ja vanha ja iankaikkiseksi uskottu totuus valhetta. Toistan yhden niistä, jotka olivat esillä viime numeron kirjoituksessani: usko sotien iankaikkisuuteen ja ydinasesodan jälkeiseen elämään on käsittääkseni vanhentunut ja vahingollinen usko. Siihen kuitenkin perustuu mm. muodikas väestönsuojeluinnotus. Ja kuitenkin jokainen väestönsuoja on vain kehto, jossa ihmisiä tuuditetaan uneen — siihen uneen, että selviytyminen hengissä on mahdollista. Ja mitä niillä perimmältään tehdään? Tuuditetaan koko ihmiskunta iäiseen uneen.

Arvo Salo